

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

м. Львів, 23 квітня 2025 р.

Львів – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 22 квітня 2025 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Потапчук Євген Михайлович – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів).
Львів, 2025. 414 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.** (голова);

доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко В. О.**;

доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);

кандидат педагогічних наук **Марчук С. С.**;

кандидат педагогічних наук **Шарлович З. П.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в умовах воєнного стану, проблеми психологічного супроводу особистості, яка зазнала травматичного впливу, психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах, міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2025

© Автори, 2025

<i>Ірина Бабій</i>	
Психологічне консультування у професійній діяльності психолога (лінгводидактичний аспект)	277
<i>Петро Бойчук</i>	
Стрес у студентському житті: вплив та способи подолання	279
<i>Світлана Вдович</i>	
Психологічні проблеми осіб, які пережили окупацію, у контексті базових потреб А. Маслоу	283
<i>Юрій Вінтюк</i>	
Фільмотерапія у профілактиці насильства в навчальних закладах (на прикладі фільму «Вчитель»)	289
<i>В'ячеслав Гаврилькевич, Станіслав Крук</i>	
Короткий історичний огляд психофізіологічних знань про серце: від античності до наших днів	294
<i>Тетяна Конівіцька, Лідія Вербицька</i>	
Формування національної ідентичності особистості в закладах освіти безпекового спрямування	301
<i>Емілія Костишин</i>	
Соціальні послуги в умовах війни в Україні: нові зміни та виклики	305
<i>Олександр Куций</i>	
Системно-синергетичний підхід до супроводу кар'єрного становлення персоналу екстремального типу професійної діяльності	309
<i>Анастасія Ленчинська</i>	
Механізми арт-терапії з точки зору нейронауки в роботі з ПТСР	312
<i>Олег Лозинський</i>	
Особистість – українське суспільство – світ на перехресті «екстремальних умов»	316
<i>Сергій Марчук</i>	
Шляхи формування стресостійкості здобувачів освіти під час війни	321
<i>Тарас Матвійчук</i>	
Семантичні та психолінгвістичні інтерпретації екстремальних умов	325
<i>Ірина Матійків</i>	
Метафоричні асоціативні карти як інструмент психологічної практики	332

- COLLECTION «INTERCONF». 2021. № 75. С. 56–65. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2021.008>.
4. Наказ МОН від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>.
 5. Пеллагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. Київ: НІСД, 2008. 288 с.
 6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI06469A?an=3>.
 7. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовт. 2020 р. № 932. Законодавство України / Верхов. Рада України. Київ, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>.
 8. Розвиток національної та громадянської ідентичності в Україні. Civitta. Березень 2024. 23 с. URL: file:///D:/2025%20%D0%BC%D0%BE%D1%97/%D0%9D%D0%9A%D0%86/UNDP_CIVITTA_Ukrainian%20identity_Summary%20presentation.pdf.
 9. Робоча програма навчальної дисципліни «Національна ідентичність та національна безпека». Державний університет «Житомирська політехніка». 2024. 19 с. URL: <https://learn.ztu.edu.ua/>.
 10. Ткач Т. Проектування освітнього простору як дискурс психолого-педагогічної науки. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2008. № 1. С. 106–115.

Емілія Костишин

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: НОВІ ЗМІНИ ТА ВИКЛИКИ

Повномасштабна війна, розв’язана Російською Федерацією проти України, не лише змінила життя мільйонів громадян, а й поставила перед державою нові виклики у сфері соціального захисту. Соціальні послуги, які раніше були здебільшого орієнтовані на підтримку пенсіонерів, осіб з інвалідністю та малозабезпечених родин, тепер охоплюють значно ширший спектр потреб і категорій населення. Перш за все, різко зросла кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), військових, ветеранів та членів їх сімей. Їх потреби охоплюють широкий спектр: від реабілітації після поранень до професійної перекваліфікації та соціалізації після служби. Також важливо не забувати про цивільних осіб, які пережили оку-

пацію, втратили близьких чи отримали травми – як фізичні, так і психологічні. Їхня інтеграція у мирне життя є надзвичайно складною і вимагає комплексного підходу. Таким чином, система соціального захисту трансформується з великою швидкістю – змінюється її структура, механізми надання допомоги, з'являються нові форми співпраці між державою, громадами та міжнародними партнерами.

З початком війни система соціального захисту в Україні зазнала низки суттєвих трансформацій.

1. Посилилася децентралізація. Громади отримали більше повноважень у наданні соціальних послуг, що дозволяє швидше реагувати на конкретні локальні потреби.

2. Запровадження ведення випадку (системи надання соціальних послуг, що охоплює аналіз заяви, оцінку потреб і контроль за якістю послуг), створення механізму екстрених (кризових) соціальних послуг, які надаються негайно у випадках загрози життю та здоров'ю.

3. З'явилися нові сервіси (мобільні соціальні бригади, дистанційне консультування, пункти психосоціальної підтримки, соціальні автобуси та мобільні притулки). Мобільні соціальні бригади – це команда фахівців, які виїжджають безпосередньо до людей, котрі не можуть самостійно звернутися за допомогою або перебувають у складних умовах: у прифронтових селах, віддалених громадах, де зруйнована інфраструктура чи обмежений зв'язок. Зазвичай соціальна мобільна команда включає соціального працівника, психолога, медичного фахівця (фельдшер, медсестра), юриста або консультанта з правових питань. Іноді додаються перекладачі для осіб з інвалідністю (напр., сурдопереклад) або представники громадських організацій. Соціальна мобільна команда надає низку послуг: первинне консультування та обстеження потреб – оцінка ситуації в родині, оформлення базових заяв; надання гуманітарної допомоги – продукти, гігієна, теплий одяг; психологічна підтримка – для дітей, літніх людей, жертв насильства; юридична допомога – оформлення статусу ВПО, допомога з відновленням документів, спадкових прав тощо; медична допомога – базовий огляд, контроль за хронічними захворюваннями, консультації; інформування про державні сервіси: як отримати виплати, зареєструватись у «Дії», де знайти притулок тощо.

Дистанційне консультування – інноваційний сервіс, який передбачає роботу телефонів довіри, «гарячих ліній», чат-ботів, відеозв'язку з особами з обмеженою мобільністю.

Запрацювали пункти психосоціальної підтримки, які облаштовані у прихистках, школах, громадах. У пунктах проводять заняття для дітей, групову терапію, арт-терапію, роботу з травмою.

Соціальні автобуси та мобільні притулки набули актуальності під час масованих обстрілів чи евакуації, обладнані для тимчасового перебування людей (обігрів, харчування, відпочинок).

4. Цифровізація послуг. Війна надала нового імпульсу та практичної необхідності розвитку цифрових сервісів. Онлайн-сервіси стали рятівною альтернативою комунікації.

Через застосунок «Дія» громадяни можуть подати заяву на статус ВПО, отримати фінансову допомогу, відстежити інформацію про виплати, а також згенерувати документи (ІПН, паспорт, водійські права тощо).

Єдиний соціальний реєстр (ЄСР) – це державна інформаційна система, яка створюється в Україні з метою централізованого обліку осіб, які мають право на соціальні виплати, пільги та інші види соціальної підтримки. ЄСР містить інформацію: про персональні дані громадян; про соціальні статуси (інвалідність, ВПО, пенсіонер тощо); про надані соціальні послуги, пільги, субсидії; з інших державних реєстрів (наприклад, Державного реєстру актів цивільного стану, ЄДРПОУ, Реєстру застрахованих осіб тощо). ЄСР поступово впроваджується Міністерством соціальної політики. Перші модулі запущено в тестовому режимі з 2023 року. Очікується повний запуск і масове підключення громадян до системи до 2025 року. ЄСР має стати основою для принципу «єдиного вікна» у соціальній сфері.

Автоматизована система обліку ВПО відіграє ключову роль у цифровізації соціальних послуг, сприяючи більш точному обліку переміщених осіб та своєчасному наданню їм необхідної допомоги.

Платформа соціальних послуг e-SOCIAL – інформаційно-аналітична система, створена для управління соціальною підтримкою населення України. Розроблена в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» за фінансування Міжнародного банку реконструкції та розвитку [1]. Платформа забезпечує зручний доступ до соціальних послуг через веб-портал, що дозволяє громадянам отримувати необхідну допомогу швидко та ефективно [2] та включає Єдиний державний реєстр соціальної сфери, що сприяє централізованому управлінню соціальними даними [3].

Запрацювали додаткові сервіси від міжнародних партнерів. Чат-боти від UNHCR, ЮНІСЕФ чи ІОМ допомагають знаходити найближчі пункти допомоги, оформлювати заявки на виплати, записуватись

на психологічні консультації. Платформи для самодопомоги та психологічної підтримки: «Розкажи мені», «Ти як?», Lifeline Ukraine тощо. Таким чином, цифровізація не лише зберегла доступ до соціальних послуг, а й суттєво пришвидшила їх надання, зменшила черги, полегшила бюрократію.

Попри прогрес у соціальній сфері, проблем залишається чимало. Один з головних викликів – нестача фінансування. Усі ресурси держави зосереджені на обороні, тому соціальні програми іноді скорочуються або відкладаються.

Також на ринку праці спостерігається нестача кваліфікованих кадрів. Багато соціальних працівників виїхали за кордон або змінили сферу діяльності. Водночас попит на фахівців з кризового реагування, психологічної підтримки, роботи з ВПО, супроводу ветеранів та членів їх сімей лише зростає.

Не менш важливим викликом є нерівний доступ до цифрових послуг, особливо в сільській місцевості або серед літніх людей. Також існують безпекові ризики для працівників соціальних служб, які змушені працювати в умовах обстрілів чи в зоні бойових дій.

Україна продемонструвала свою здатність швидко адаптуватися до нових умов. Але для сталого розвитку соціальних послуг насамперед потрібні: системна підтримка фахівців – навчання, психологічне розвантаження, гідна оплата; інституційне закріплення нових підходів у законодавстві – зокрема, у сфері кризової допомоги та послуг у воєнний час; розвиток партнерства між державними, громадськими та міжнародними структурами; інвестиції у психосоціальну підтримку населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальна підтримка. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
2. Соціальний веб-портал електронних послуг. URL: <https://nssu.gov.ua/news/sotsialnyi-veb-portal-elektronnykh-posluh>
3. Про Єдину інформаційно-аналітичну систему управління соціальною підтримкою населення України (E-SOCIAL). Постанова КМУ від 17 липня 2019 р. № 676. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-yedinu-informacijno-analitichnu-sistemu-upravlinnya-socialnoyu-pidtrimkoyu-naselennya-t170719>